

Országfásítás, a Fák Hete és az Országos Erdészeti Egyesület az 1950-es években II.

Habár a környezettörténet legutóbbi hazai monográfiája (Palasik Mária—Borvendég Zsuzsanna: Vadhajítások) erről nem tud, Oroszi Sándor és Bartha Dénes kutatásai nyomán ismert, hogy a fásítás az 1920-as évek óta szerepelt az erdészet napirendjén. Ezzel együtt az országfásítás 1950-es évekbeli programja az államszocialista korszak magyarországi erdészetének legjelentősebb vállalkozása volt, s ez egyben az egész 20. század egyik legfontosabb tájképfarmáló programja is.

Az OEE számos eszközzel törekedett arra, hogy az országfásítás legfontosabb szereplőjévé váljék. Azonban nem mindenki volt elkötelezett az ügy mellett, ami jól látható abból, hogy igen kevés magas rangú tisztviselő jelent meg a szegedi vándorgyűlésen. 1949. augusztusi beszédében az OEE elnöke nem adta jelét, hogy tudna arról, hogy Országfásítási Bizottság jön létre. *Haracsi Lajos* ugyanis nem ezen bizottság keretében képzelte el az egyesület fásítással kapcsolatos tevékenységét. Mégis az említett bizottság indította el hivatalosan az országfásítási kampányt 1949 októberében, s elfogadta azt a tervet, amely a Szovjetunióból kapott útmutatás és a korábbi dokumentáció alapján készült. Az Országfásítási Bizottság az OEE-től független hálózatot, az ún. Országfásítási Tömegmozgalmi Bizottságokat (OTMB) is életre hívta. Ezek feladata volt, hogy a Szovjetunió fásítási programja alapján a tömegmozgalmak helyi szervezeteit mozgósítsa. Elsősorban a fiatalokat egybefogó helyi szervezeteket akarták bevonni.

Az egyesületi levéltárban nincs olyan dokumentum, amely arra utalna, hogy az országfásítás kapcsán *Osváth István* személyes vitában állt volna az egyesületi tisztviselőkkel. Az Erdészeti Lapokban megjelent cikkekből kiderül, hogy Jablánczy és Osváth véleménye alapvetően különbözött a fásítással, mobilizációval és a tudás szerepével kapcsolatban. Osváthot 1949. április 1-jén nevezték ki az Erdőközpont helyettes vezetőjévé, és nagyjából ugyanekkor került az

Erdészeti Lapok szerkesztőségébe is, miután a Földművelésügyi Minisztérium szorosabb ellenőrzést és nagyobb szerkesztőbizottságot igényelt. 1949 májusában *Jablánczy Sándor*, az egyesület főtitkára a lapban amellett érvelt, hogy a Földművelésügyi Minisztériumon belül külön erdészeti osztályra van szükség: „*Csakis ez az erdészeti osztály tud a népi demokráciákkal kötött elvi együttműködés szellemében dolgozni. Az idegen növénytermesztési osztályba szorított erdészeti szakelődő az erdészetnek túlságosan szűk keret és ez a megoldás bürokratikus nehezégeket rejt magában.*”

Jablánczy szerint ennek a minisztériumi osztálynak kellene felügyelnie az Erdőközpontot is, amely ekkor csak lazán függött a minisztertől. Ekkoriban Jablánczy az Erdőközponton belül a tervezési osztályt vezette. Néhány hónappal később aztán átkerült a soproni főiskolára, ahol az egyik tanszék vezetésével bízták meg. A vitában Osváth Rákosi szakértelemmel kapcsolatos álláspontját adaptálta, miszerint a szakmai hozzáértésre való hivatkozás gyakran „a politikai vízió hiányának jele”.

Osváth 1949 decemberében megjelent cikke egyáltalán nem említette az egyesületet, noha főként azzal foglalkozott, miként kellene tömegeket állítani a fásítás ügye mögé. Ennek fényében a

kiegyezés irányába tett lépésnek is tekinthető az, hogy az egyesület az Osváth által írt brosúra széles körű terjesztésén fáradozott. A szakértelem rezsimen belüli szerepével kapcsolatos nézetkülönbségek két évvel később jóval drámaibb módon kerültek felszínre az Erdészeti Lapok betiltása kapcsán. Ilyen körülmények között a Fák Hete programozat megindításáról szóló kormánydöntés nagy lehetőség volt az egyesület számára, hogy bizonyítsa hasznosságát mind a nemzetgazdaság, mind a rezsim felé.

Az 1952. szeptember 8-i elnökségi ülésen az erdőgazdálkodás hosszú távú tervének vitája során *Lády Géza* azt hangsúlyozta, hogy mivel az országfásítás a kormány egyik prioritása, ezt az egyesületnek is komolyan kell vennie. Külön kiemelte, hogy a fásítások 70%-át kitevő mezővédő fásítások ügyében nem a mezőgazdaság kompetens. Lády határozott felszólalását több olyan levél teszi figyelemreméltóvá, amelyet az OEE elnökeként küldött 1952 őszén a földművelésügyi miniszternek. Ugyanekzekben a hetekben az egyesület összehívta az országfásításban résztvevő tömegszervezeteket, hogy a Fák Hetével kapcsolatos feladatokat megbeszélhessék. A találkozók egyik célja ismét csak az volt, hogy növekedjen az egyesület súlya az ún. társadalmi szervezetek kö-

Forrás: Koch Ernőné, 1952, OSZK

zött, illetve magában az országfásítási programban is.

A Fák Hetét minden év márciusában vagy áprilisában rendezték meg 1952 és 1957 között. A kormány szándéka szerint az egész országban egyidejűleg és hasonló forgatókönyv szerint zajlottak volna a helyi események. A programokért és a különböző tömegszervezetek tevékenységének koordinálásáért, valamint a helyi lakosság aktív részvételéért az egyes erdőgazdaságok voltak felelősök. 1953-ra az OEE már jelentős országos hálózattal rendelkezett, amely magában foglalta az erdőgazdaságok jelentős részét. A helyi csoportok jelentéseket írtak tevékenységükről, aminek nagy része a Fák Hete eseményeihez kapcsolódott. 1955-ben a hét eseményei időben igen közel estek az ún. Szovjet–Magyar Barátság Hónaphoz, amelynek során a kormány jelentős aktivitást várt el a MTESZ-en belül működő tudományos egyesületektől. 1955. április közepén az OEE elnöksége a helyi csoportokat arra utasította, hogy tegyenek részletes jelentést, amelyek alapján a lehető legrosszabb egyesületi eredménylista állítható össze.

A jelentésüket megküldő helyi csoportok az országfásításban szerepet játszó más szervekkel (főleg a Legeltetési Bizottságokkal, a DISZ-szel és az úttörőkkel) való együttműködésüket emelték ki. Megállapítható, hogy a jelentések nem egy kaptafára készültek. Az elterésekből kirajzolódott, hogy az adott helyi csoport miben látja az országfásítási mozgalom lényegét. A kecskeméti csoport például ezt írta: „A Gazdasághoz tartozó városok és községek minden egyes Tanácsához eljuttattam a különböző fásítási propagáló plakátot, verseket és a fásítás jelentőségét tartalmazó szakmai ismertetést azzal, hogy azt az M.T. elnökének a fák bete (sic) megrendezéséről szóló utasítása értelmében úgy a lakosság mint a helyi ifjúság és a tömegszervezetekkel karöltve megtartandó ünnepségeken ismertessék. Egyben értesítettem a Tanácsokat arról is, hogy az ünnepélyes faültetéshez szükséges fásítási anyagot igénylésük alapján a hozzájuk legközelebbi erdészethelyen megkaphatják. Személyesen léptünk érintkezésbe a Megyei Úttörő és DISZ szervezetekkel, valamint az Oktatási Osztály vezetőjével, az ünnepségek sikeres megrendezése érdekében.” Mások, mint például a recski csoport a helyi hatás leírására koncentráltak, s azt részletezték, hogy a különböző településeken hány csemetét ültettek az egyes

ÜLTESS FÁT-HARCOLJ AZ ASZÁLY ELLEN!

Minden fa földedet védi, termésedet emeli, családod egészségét óvja

Forrás: Koch Ernőné, 1952, OSZK

fajokból, és mely települések voltak a legaktívabbak.

Az Erdőmester című üzemi híradóban a recski erdőgazdaság vezetője arról panaszkodott, hogy beosztottjai általában nem sorolták legfontosabb feladataik közé az országfásítást, s azt plusz teherként kezelték. Ennek ellenére a helyi lakosok között a díjakat 1955-ben is kiosztották. Az egyik Zala megyei erdész az ünnepélyességet emelte ki: „Palinban Schneider Jenő igazgató a palini úttörők és pedagógusok előtt tartott ünnepség keretében előadást az erdő szeretetéről, annak népgazdasági jelentőségéről, egyben átnyújtotta az úttörőcsapatnak az 1954. évi eredményes fásításért 500 Ft pénzjutalmat és emlékérmét.”

A képmellékletből kiolvasható, hogy az ifjúság mind Magyarországon, mind a Szovjetunióban központi szerepet játszott az országfásítással kapcsolatos politikai elképzelésekben. A fekete-fehér fotómontázs egy úttörőt ábrázol, amint fára mászik, hogy begyűjtse a termést. A színes plakát orosz felirata pedig a gyűjtésre érdemes magokról informálja a szovjet úttörőket.

Az elmondottakból azt láthatjuk, hogy az országfásítás olyan kampány volt, amelyen keresztül szervezetek, vezetők és tagok megpróbálták meghatározni milyen aktivizmust várt tőlük a rezsim. Azáltal, hogy igyekeztek megfelelni ezeknek, megpróbálták bizonyítani, hogy illeszkedtek a politikai rendszerhez. Az országfásítási program lehetőséget teremtett arra, hogy a szakmai és az ifjúsági szervezetek együttműködési képességüket demonstrálják, s hangsúlyozzák, hogy tevékenységük mennyire fontos az ötéves terv szempontjából. Mindennek ellenére az 1950-es évek országfásítási kampánya a kormányzás módjáról szóló vita egyik terepe is volt. Néhány egyesületi tisztviselő elvárta, hogy mindenki fogadja el a Magyar Dolgozók Pártja mindenütt jelenlévő uralmát, s azt, hogy ez felülírja a szakmai kompetenciákat. Más tagok ezzel szemben a lojalitást és a kritika hivatalosan létező kultúráját merészen értelmezve kiszámíthatóságot és autonómiát igényeltek. Mindazonáltal ők is elfogadták, hogy a politika „szovjetizálódott”, s egyúttal azt is, hogy ez hosszú távon is így maradhat.

Balogh Róbert
történész